

לקוטי תורה • פרשת במדבר • מאמר 2

ביאור הדברים הנה אית רצון ואית רצון כו'

ביאור העניין: "יש רצון ויש רצון"

בנפש יש שני רצונות: רצון תחתון — כמיהה לה' שנולדת מהבנת התפשטות גדולתו, שבאמצעותה הוא בורא ומחיה את העולמות; ורצון עליון, ששורשו במקור הנפש והוא מאיר ביחידה כביטול לפני עצמותו, שאין מחשבה יכולה להשיג. "שאו את ראש... לגולגלותם" פירושו להעלות את הרצון התחתון אל הרצון העליון; קשר זה חיבר מתן תורה אל כוחות הנפש.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/2

הנקודה

בנפש יש שני רצונות: רצון תחתון – כמיהה לה' שנולדת מהכנת התפשטות גדולתו, שבאמצעותה הוא בורא ומחיה את העולמות; ורצון עליון, ששורשו במקור הנפש והוא מאיר ביחידה כביטול לפני עצמותו, שאין מחשבה יכולה להשיג. "שאו את ראש... לגולגלותם" פירושו להעלות את הרצון התחתון אל הרצון העליון; קשר זה חיבר מתן תורה אל כוחות הנפש.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

מאמר קצר זה מבאר את המאמר הקודם: יש רצון ויש רצון. הרצון התחתון הוא כמיהה לה' שנולדת מהתכונות בהתפשטות גדולתו, שבאמצעותה הוא מביא את העולמות לידי מציאות ומעניק להם חיים. מכיוון שהמוח שליט על הלב, הלב מרגיש את הדבר, כל אחד לפי מה שהוא "מודד בלב", ולכן הרצון קטן או גדול. הרצון העליון שורשו במקור הנפש והוא מאיר ביחידה כביטול לפני עצמות ה'. הלב החיצוני אינו יכול להכיל אותו: זוהי האהבה "בכל מאודך", שווה בכל יהודי אך מקיפה את הגוף מלמעלה. "שאו את ראש... לגולגלותם" פירושו להעלות את הרצון התחתון אל הרצון העליון. מתן תורה חיבר את הדרגה המקיפה הזאת אל כוחות הנפש, שכן התורה מיוחדת עם חכמת ה', ובכל זאת היא מתלבשת בדינים גשמיים שהשכל יכול להשיג. כאשר המשכן, "סוכת דוד הנופלת", יורד, הלוויים מקימים אותו: גרשון מכניע את הרע, המרידות של מררי הופכת את החושך לאור, ובאמצעות קהת הזדונויות נהפכים לזכויות. הכוהנים אוהזים בה' עצמו, ולא בתורה בלבד, עד שהוא מובא אל כוחות הנפש.

מבנה

1	הרצון שנולד מהכנה	11
הרצון התחתון הוא כמיהה שנולדת מהתכונות בהתפשטות גדולתו של ה', שבאמצעותה הוא בורא ומחיה את העולמות; המוח שליט על הלב, וכל אדם מכיר את ה' לפי מה שהוא "מודד בלב".		
2	הרצון העליון שבשורש הנפש	21
לאהבה שנולדת מהתכונות יש דרגות, אך הרצון ששורשו במקור הנפש מאיר ביחידה כביטול לפני עצמות ה': האהבה "בכל מאודך", השווה בכל יהודי אך מקיפה את הגוף מלמעלה.		
3	"שאו את ראש... לגולגלותם"	31
מעלים את הרצון התחתון אל הרצון העליון. מתן תורה חיבר את הדרגה המקיפה אל כוחות הנפש, שכן התורה מיוחדת עם חכמת ה'.		
4	אור התורה והלוויים	41
כשהתורה מתלבשת בדינים גשמיים, האור שבה מחזיר את האדם לשורש הטוב. כשהמשכן נופל, הלוויים מקימים אותו – גרשון, מררי וקהת.		
5	הכוהנים: "אחזתיו"	51
יש להיאחז בה' עצמו, ולא בתורה בלבד, עד שהוא "מובא" אל כוחות הנפש.		

הרצון התחתון רצון תחתון

כמיהה לה' שנולדת מהבנת גדולתו כפי שהיא מתפשטת בבריאה; היא גדלה ככל שהשכל מעמיק, ומורגשת בלב.

הרצון העליון רצון העליון

רצון ששורשו במקור הנפש, למעלה מהשכל: ביטול לפני עצמות ה', מעבר לכל השגה ושווה בכל נפש יהודית.

יחידה יחידה

הדרגה הפנימית וה"יחידה" ביותר בנפש, שבה מאיר הרצון העליון.

המקיף מקיף

דרגה שאינה מתלבשת בתוך כלי, אלא מקיפה אותו מלמעלה; כך שורש הנפש עומד ביחס לגוף.

ביטול ביטול

כאן הכוונה לביטול ההבנה של האדם ושל הבריאה כולה לפני עצמות ה'; זהו סימנו של הרצון העליון.

גרשון, קהת ומררי גרשון קהת ומררי

שלוש משפחות הלויים, הנקראות בשלוש דרכים להעלות את מה שנפל: הכנעת הרע, מרירות על הירידה והפיכת החושך לאור.

קטע 1 • 11

הרצון שנולד מהבנה

1 ביאור הדברים הנה אית רצון ואית רצון כו'. רצון הנולד מן הדעת וההשכלה לפי העמקת שכלו שתופס ומשיג עד"מ איכות ההטבה שיהיה לו מן הדבר ככה תתגדל התשוקה כו'.

ביאור הדברים: הנה יש רצון ויש רצון וכו'. יש רצון שנולד מן הדעת וההבנה השכלית: ככל שהשכל מעמיק ותופס ומשיג, למשל, עד כמה הדבר ייטיב עמו, כך גדלה התשוקה אליו וכו'.

הכותרת "ביאור הדברים" מציינת שזהו הסבר קצר למאמר הקודם על "שאו את ראש", שעסק באמירה "יש רצון ויש רצון". הסוג הראשון של רצון נולד מן השכל: ככל שאדם מבין לעומק רב יותר כמה טוב טמון בדבר עבורו, כך מתחזקת כמיהתו אליו.

והנה לית מחשבה תפיסא ב' [ב'ה] ¹ אלא בהתפשטות גדולתו מהוה מאין ליש ומחיה עליונים כו'. ודבר זה כאשר נתפס בשכלו ובהעמקת הדבר נולד מזה התשוקה בלב בחיצוניותו

והנה "לית מחשבה תפיסא ב'ה", אלא בהתפשטות גדולתו, כשהוא מהוה מאין ליש ומחיה את העליונים וכו'. וכאשר הדבר הזה נתפס בשכלו, ובעקבות העמקה בו, נולדת מכך התשוקה בלב, בחיצוניותו,

ביחס לה': עצמותו היא למעלה מכל מחשבה, אך השכל יכול לתפוס את "התפשטות גדולתו" — את האופן שבו הוא מהוה את העולמות מאין ליש ומעניק להם חיות. כאשר אדם מתבונן בכך לעומק, נולדת בלבו תשוקה לה', בחיצוניות הלב — ברובד של הרגש שהאדם חש.

כי הלב יכול להיות כלי לקבל אור זה המתפשט בשכלו כי המוח שליט על הלב ²

מפני שהלב יכול להיות כלי לקבל את האור הזה המתפשט בשכלו, שכן המוח שליט על הלב.

הדבר אפשרי מפני שהלב יכול לקבל את מה שהשכל מבין: המוח שליט על הלב, ולכן אהבה מורגשת יכולה לצמוח מתוך ההתבוננות.

(וזהו נודע בשערים בעלה ³ שבעלה דמטרוניתא הוי' נודע בשערים כו') ואהבה זו בא מלמעלה בבחי' השתלשלות רבות בהתפשטות גדולתו ושם אתה מוצא ענותנותו ⁴ כו'.

(וזהו "נודע בשערים בעלה": שבעלה דמטרוניתא, הוי', נודע בשערים וכו'). ואהבה זו באה מלמעלה, בבחינת השתלשלות שלבים רבים, בהתפשטות גדולתו; ושם אתה מוצא את ענותנותו וכו'.

הסוגריים קושרים זאת לפסוק "נודע בשערים בעלה" (משלי לא, כג), המתפרש על ה', "בעלה" של המטרוניתא — המלכה, כינוי של הזוהר לשכינה — שנעשה ידוע. אהבה זו באה מלמעלה דרך שלבים רבים של השתלשלות, שבהם גדולת ה' מתפשטת עד למקום שבו האדם יכול לתפוס אותה; וכמאמר חז"ל, בכל מקום שאתה מוצא את גדולתו, שם אתה מוצא את ענותנותו — את הנמכת עצמו כדי שיוכלו להכיר אותו.

וזהו נודע בשערים בעלה לכל חד וחד לפום מה דמשער בלבא⁵ ושבחא דקב"ה [דקודשא בריך הוא] איהו בעלה דמטרוניתא שהוא נודע כו'.

וזהו "נודע בשערים בעלה" — לכל אחד ואחד לפי מה שהוא משער בלבו; ושבחו של הקדוש ברוך הוא הוא שהוא בעלה דמטרוניתא, בכך שהוא נודע וכו'.

הזוהר דורש את "נודע בשערים" כ"לפי מה שכל אחד משער בלבו": כל אדם מכיר את ה' לפי עומק הבנתו שלו. שבחו של ה' כ"בעלה דמטרוניתא" הוא בדיוק בכך שהוא עושה את עצמו נודע.

קטע 2 • 211

הרצון העליון שבשורש הנפש

2 והנה בתשוקת אהבה זו יש בה בחי' קטנות וגדלות לפי גדלות וקטנות השכל כי הקטן אוהב כו'.

והנה, בכמיהה של אהבה זו יש בחינה של קטנות וגדלות, בהתאם לגדלותו ולקטנותו של השכל; שכן ילד אוהב וכו'.

לאהבה שנולדת מתוך הכנה יש דרגות של קטנות וגדלות, משום שהיא תלויה במידת גדלותה או קטנותה של הכנת האדם. הטקסט מביא רק את תחילתה של דוגמה: "ילד אוהב וכו'" — הדברים שאדם אוהב מתאימים לשלב ההתפתחות של שכלו.

ולכן נק' רצון תחתון שהוא המתפשט מכחות הנפש שכל ומדות. אבל אית רצון לעילא בשרש הנשמה במקור חוצבה בכל העולמות אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה].

לכן היא נקראת "רצון תחתון", שכן היא נמשכת מכוחות הנפש — השכל והמדות. אך יש רצון שלמעלה, בשורש הנשמה, במקור שממנו נחצבה, בכל העולמות אצילות, בריאה, יצירה ועשיה.

מכיוון שאהבה זו נמשכת מכוחות הנפש, מן השכל ומן הרגשות, היא נקראת "רצון תחתון". למעלה ממנה יש רצון ששורשו במקור הנשמה, המקום שממנו "נחצבה", בכל ארבעת העולמות אצילות, בריאה, יצירה ועשיה.

ובהארתה למטה בבחי' יחידה שבנפש⁶ הפרטי בביטול מערך השגתו והשכלתו מפני עוצם רוממותו ית' דלית מחשבה תפיסא ביי [ביה] וביטול כל הנבראים לגבי עצמותו ומהותו ית' דכולא קמיי [קמיה] כלא ממש חשיבי

ובהארתה למטה, בבחינת יחידה שבנפש הפרטית, [היא מתבטאת] בביטול מידת ההשגה וההכנה של האדם לנוכח עוצם רוממותו יתברך, שהרי "אין מחשבה תופסת בו"; וכן בביטול כל הנבראים ביחס לעצמותו ומהותו יתברך, שהרי "הכול לפניו נחשב כאין ממש".

רצון עליון זה מאיר למטה ביחידה, המדרגה הפנימית ביותר, ה"יחידית", שבנפש הפרטית. הוא מתבטא בביטול: הכנתו של האדם אינה נחשבת לנוכח רוממותו של ה', שאין מחשבה יכולה לתפוס בה; וכל הבריאה היא כאין לפני עצמותו.

(הגם דלית מחשבה תפיסא במהותו ית' מ"מ היינו במהות עצמו אבל בגדולת מהותו לגבי נבראים שאין ערוך אליו ית' כל הנשמה תהלל⁷ ולגדולתו אין חקר)⁸ ועי"ז תתעורר הנפש לצאת מנרתיקה זה הגוף.

(אף ש"אין מחשבה תופסת" במהותו יתברך, מכל מקום הכוונה היא למהותו עצמה; אולם על גדולת מהותו ביחס לנבראים, שאין להם שום ערך אליו יתברך, נאמר: "כל הנשמה תהלל" ו"לגדולתו אין חקר".) ועל ידי כך תתעורר הנפש לצאת מנרתיקה — הגוף הזה.

הסוגריים מבהירים במה אפשר להתבונן כאן: עצמותו של ה' עצמה היא למעלה מן המחשבה, אך אפשר להתבונן עד כמה גדולתו עולה על כל הנבראים, כפי שנאמר בפסוקים "כל הנשמה תהלל" ו"לגדולתו אין חקר". התבוננות זו מעוררת את הנפש לצאת מ"נרתיקה" — הגוף — ולהתקרב אל ה'.

והנה לזה אין חיצוניות הלב כלי להיות האהבה ויראה מורגשת בו כי גבהו ממנו אלא תתבטל הנפש מכחותיה⁹ [מכחותיה] והיה כלא היה

והנה, החיצוניות של הלב אינה כלי לכך שהאהבה והיראה יורגשו בה, שכן הן נעלות ממנה; אלא הנפש תתבטל מכוחותיה, ותהיה כאילו לא הייתה.

החיצוניות של הלב, שבה מורגשים הרגשות הרגילים, אינה יכולה להכיל אהבה ויראה אלה, משום שהן נעלות ממנה. במקום זאת הנפש מתבטלת, יוצאת מגדר כוחותיה שלה, והיא כאילו אינה קיימת.

וזהו ובכל מאדך⁹ והוא מאיר בהשוואה גמורה לכל נפש מישראל אלא שהמונע הוא שאין התלבשותה בגוף אלא עומדת בבחי' מקיף.

וזהו "ובכל מאדך". אור זה מאיר בשווה גמור בכל נפש מישראל; אלא שהמניעה היא שהוא אינו מתלבש בגוף, אלא עומד בבחינת מקיף.

זוהי האהבה של "ובכל מאדך" (דברים ו':ה') — אהבה שמעבר למידת כוחות הנפש. היא מאירה במידה שווה בכל נפש יהודית; מה שמונע ממנה להתגלות הוא רק שאינה מתלבשת בגוף, אלא נשארת למעלה ממנו, כאור מקיף.

קטע 3 • 31

”שאו את ראש... לגולגלותם”

3 וזהו שאו את ראש¹⁰ שהוא הרצון התחתון הנולד מהתפשטות החיות בנבראים לגבי רצון העליון שהוא לגולגולת בחי' שרש הנפש ובחי' יחידה הנולד מהתבוננות ביטול ערך הנבראים לגבי עצמותו ומהותו לכן מ"ש בענין כריתות כו'.

וזהו [פירוש] ”שאו את ראש”: זהו הרצון התחתון, שנולד מהתפשטות החיות בנבראים, והוא עולה אל הרצון העליון, שהוא ”לגולגולת” — בחינת שורש הנשמה ובחינת יחידה, שנולדות מהתבוננות בביטול ערכם של הנבראים ביחס לעצמותו ומהותו. לכן, מה שכתוב בעניין הכרתת הנפש וכו'.

כעת מתפרש הפסוק ”שאו את ראש... לגולגלותם” (במדבר א, ב): ה”ראש” הוא הרצון התחתון, שנולד מהתבוננות בהתפשטות החיות של ה' בבריאה, ויש להעלותו אל ה”גולגולת” — הרצון העליון של שורש הנשמה ובחינת יחידה, שנולדים מהתבוננות בכך שהנבראים אינם נחשבים לעומת עצמותו. הדברים ”לכן, מה שכתוב בעניין הכרתת הנפש וכו'” נקטעים באמצע, ובהערה בלקוטי שיחות מצוין שנראה שחסר כאן משהו.

כי הרשעים מלאים חרטות מבחינת יחידה והמחבר בחי' מקיף הזה להתפשט בכחות הנפש המתלכשים בגוף הוא מ”ת [מתן תורה] בשבועות שעל כל דבור פרח נשמתו שהדיבור המשיך מעצמותו ית' אנכי מי שאנכי

שהרי הרשעים מלאים חרטות, מצד בחינת יחידה. ומה שמחבר את הבחינה המקיפה הזאת, כדי שתתפשט בכוחות הנפש המלוכשים בגוף, הוא מתן תורה בשבועות, שאז פרח נשמתם בכל דיבור; שכן הדיבור המשיך מעצמותו יתברך: ”אנכי” — ”מי שאנכי”.

גם הרשעים ”מלאים חרטות”, מפני שהחרטה שלהם נובעת מבחינת יחידה, הרובד הפנימי ביותר של הנשמה, הקיים גם בהם. מה שחיבר את הבחינה המקיפה הזאת לכוחות הנפש שבגוף הוא מתן תורה בשבועות, כאשר פרח נשמתם בכל דיבור; כל דיבור המשיך מעצמותו של ה' ממש: ה”אנכי” של הדיבור הראשון, ”מי שאנכי”.

וכן כלל התורה הוא וחכמתו אי' וטעמי תורה לא נתגלו¹¹ דאנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא¹² כו'.

וכך גם התורה כולה: הוא וחכמתו אחד, וטעמי התורה לא נתגלו, שכן ”אתה הוא חכים ולא בחכמה ידיעא” וכו'.

גם התורה כולה מאוחדת עם ה': ”הוא וחכמתו אחד”. לכן טעמיה לא נתגלו, שכן ה' הוא ”חכים, אך לא בחכמה ידיעה”, כפי שנאמר בתיקוני זוהר.

קטע 4 • 41

אור התורה והלויים

4 ומ"מ שכל אדם תפיסא בה בחיצוניותו כי נתלבשה בדברים גשמיים זרעים מועד כו'. וכאשר האדם מדבק בה שכלו ומחשבתו הרי המאור שבה שהוא הוא עצמותו ומהותו ית' המלוכש בה מחזירו למוטב.¹³

ובכל זאת, השכל האנושי יכול לתפוס אותה בחיצוניותה, מפני שהתלבשה בעניינים גשמיים: [סדרי] זרעים, מועד וכו'. וכשאדם קושר את שכלו ומחשבתו אליה, האור שבה — שהוא עצמותו ומהותו ממש, יתברך, המלוכש בה — מחזיר אותו למוטב.

אף שהתורה מאוחדת עם ה', השכל האנושי יכול לתפוס אותה בחיצוניותה, מפני שהיא מתלבשת בעניינים גשמיים — דיני סדרי המשנה, כגון זרעים ומועד. כשהאדם קושר את מחשבתו לתורה, "האור שבה", שהוא עצמותו של ה' ממש, "מחזיר אותו למוטב", כלשון המדרש.

פ"י כי טוב הוא זיו ואור הגנוז לצדיקים¹⁴ שנהנין¹⁵ כו' ומוטב הוא מקור הטוב הגבה למעלה בשרשו. כלומר, "טוב" הוא הזיו והאור הגנוז לצדיקים, שהם נהנים ממנו וכו'; ואילו "מוטב" הוא מקור הטוב, הגבוה למעלה בשורשו.

אדמו"ר הזקן מבחין בין "טוב" ל"מוטב". "טוב" הוא האור הגנוז לצדיקים, שייחננו מזיו לעתיד לבוא; "מוטב" נעלה ממנו — מקורו של אותו טוב בשורשו. לשם מחזיר אור התורה את האדם.

אך הנה ובחנות המשכן¹⁶ כו' שהוא סוכת דוד הנופלת¹⁷ כו' רגליה יורדת¹⁸ כו' יקימו אותו הלויים ג' בחי' גרשון קהת ומררי.

אולם יש גם ירידה: "ובחנות המשכן" וכו' — זהו "סוכת דוד הנופלת" וכו', "רגליה יורדות" וכו', ו"יקימו אותו הלויים": שלוש בחינות — גרשון, קהת ומררי.

עם זאת, יש גם ירידה: "ובחנות המשכן, יקימו אותו הלויים" (במדבר א, נא). חניית המשכן נקראת נפילה, בדומה ל"סוכת דוד הנופלת" ול"רגליה יורדות"; והלויים, בשלוש משפחותיהם — גרשון, קהת ומררי — מקימים אותו.

בחי' גרשון לאכפייא לסט"א [לסטרא אחרא] ולבער הרע כו' ותשליך במצולות ים¹⁹ כו' מררי להתמרמר על ירידה זו ועל ידי כן אתהפכא חשוכא לנהורא.

בחינת גרשון היא לכפות את הסטרא אחרא ולבער את הרע וכו': "ותשליך במצולות ים" וכו'. בחינת מררי היא להתמרמר על ירידה זו; ועל ידי כך החושך נהפך לאור.

גרשון, ששמו מרמז על גירוש, מסמל את כפיית הסטרא אחרא ואת סילוק הרע, ככתוב: "ותשליך במצולות ים כל חטאותם". מררי, מלשון מרירות, מסמל את המרירות על הירידה — הנפילה שתוארה קודם; ומרירות זו הופכת את החושך לאור.

בחיי קהת ולו יקחת עמים²⁰ ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה²¹ זדונות נעשה כזכיות²² וזהו עבודת הלויים להקימה מנפילתה.

בחינת קהת: "ולו יקחת עמים"; "ולילה כיום יאיר, כחשכה כאורה"; הזדונות נעשים כזכיות. וזהו עבודת הלוויים — להקים את המשכן מנפילתו.

קהת נדרש על פי "ולו יקחת עמים", ומבטא את השלב שבו "לילה כיום יאיר" והזדונות נעשים כזכיות. וזהו עבודת הלוויים: להקים את המשכן שנפל.

קטע 5 • 51

הכהנים: "אחזתיו"

5 ועבודת הכהנים ובא אהרן ובניו²³ כו' כי האומר אין לי אלא תורה²⁴ כו' אלא כמ"ש אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו²⁵ כו'

ועבודת הכהנים: "ויבוא אהרן ובניו" וכו'. שהרי מי שאומר: "אין לי אלא תורה" וכו'; אלא כמו שכתוב: "אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו" וכו'.

עבודת הכהנים נפתחת בפסוק "ויבוא אהרן ובניו" (במדבר ד, ח), שבו הם מכסים את כלי הקודש. הדבר מתבאר באמצעות דברי חז"ל על מי שאומר "אין לי אלא תורה", ובאמצעות הפסוק "אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו" (שיר השירים ג, ד).

אחזתיו דייקא אלא דלית מחשבה תפיסא ביי²⁶ [ביה] וא"א להתגלות ולהתפשט בכחות הנפש עד שהבאתיו כו' וד"ל [ודי למבין]:

"אחזתיו" דווקא; אלא ש"לית מחשבה תפיסא ביה", ואין אפשרות שהוא יתגלה ויתפשט בכחות הנפש עד "שהבאתיו" וכו'. וד"ל.

הדגש הוא על "אחזתיו": יש להיאחז בה' עצמו, ולא בתורה בלבד. אך מכיוון שאין מחשבה תופסת בו, אי אפשר שהאחיזה הזאת תתגלה ותתפשט בכחות הנפש עד "שהבאתיו"; את המשך הדברים מניח הטקסט למי שמבין.

בעבודה

על האדם להתבונן היטב בגדולת ה', שכן האהבה שנולדת מהתבוננות זו גדלה ככל שהבנתו מעמיקה; אך אל לו להסתפק באהבה הזאת, אלא עליו להעלות אותה אל הרצון העליון שבשורש הנפש, אל הביטול לפני עצמות ה'. כשהוא נופל, עבודת הלויים מרימה אותו: הכנעת הרע והתחושה המרה על הירידה, עד שהחושך נהפך לאור. וגם בלימוד התורה עליו להיות דבוק בה' עצמו, ולא בתורה בלבד.

שאלות לשיחה

1. כמה שונים הרצון התחתון והרצון העליון במקורם ובאופן שבו הם מורגשים?
2. מדוע האהבה שנולדת מהבנה יכולה להיות קטנה או גדולה, בעוד הרצון העליון מאיר באופן שווה בכל נפש יהודית?
3. מה פירוש הדבר שמתן תורה חיבר את הדרגה המקיפה של הנפש אל כוחותיה הפנימיים?
4. כיצד גרשון, מררי וקהת יוצרים מהלך של עלייה בהקמת מה שנפל?
5. מה חסר באמירה "אין לי אלא תורה", וכיצד הדגש על "אחזתיו" נותן לכך מענה?

הערות

פסקה 1

1 לית מחשבה תפיסא ביי

מתוך תפילת אליהו ("פתח אליהו"), בהקדמה לתיקוני זוהר: "לית מחשבה תפיסא בך כלל". כאן הדברים מעמידים את עצמותו של ה' למעלה מן השכל, בניגוד להתפשטות גדולתו, שהשכל יכול להשיג.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תקוני זוהר י"ז א:י"ב-י"ג

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסאית (נ"א אתכסייא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאן. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

2 המוח שליט על הלב

הזוהר (פינחס) אומר שהמוח, שהוא "זכר", רוכב על הלב ושולט בו. כאן הדבר מסביר כיצד הלב יכול להיעשות כלי לאור שהמוח משיג.

Zohar, Pinchas 39:209 ספר הזוהר, פנחס ל"ט:ר"ט

3 "נודע בשערים בעלה, בשבתו עם זקני ארץ", מתוך "אשת חיל". כאן ה"בעל" הוא ה', שנעשה נודע לנשמה.

Proverbs 31:23 משלי ל"א:כ"ג

נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ:

Her husband is known in the gates, When he sitteth among the elders of the land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 ושם אתה מוצא ענותנות

רבי יוחנן אומר: "כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא, שם אתה מוצא ענותנותו". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על גדולתו של ה', היורדת דרך שלבים רבים כדי שיוכלו להכירו.

Megillah 31a:12-13 מגילה ל"א א:י"ב-י"ג

אמר רבי יוחנן: כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקדוש ברוך הוא, אתה מוצא ענותנותו. דבר זה כתוב בתורה, ושנוי בנביאים, ומשולש בכתובים. כתוב בתורה: "כי ה' אלקיכם הוא אלקי האלקים ואדוני האדונים", וכתוב בתורה: "עושה משפט יתום ואלמנה". שנוי בנביאים: "כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש וגו'", וכתוב בתורה: "ואת דבא ושפל רוח", משולש בכתובים, דכתיב: "סולו לרוכב בערבות בקה שמו", וכתוב בתורה: "אבי יתומים ...

Yohanan said: Wherever you find [mentioned in the Bible] the power of the Holy One, blessed be He, you also find his humility. This fact is stated in the Torah, repeated in the Prophets, and stated a third time in the [Sacred] Writings. It is written in the Torah, "For the L-rd your G-d, He is the G-d of gods and L-rd of lords," and it says immediately afterwards, "He executes justice for the orphan and widow" (Deuteronomy 10:17). It is repeated in the Prophets: "For ... thus said He who

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

5

לכל חד וחד לפום מה דמשער בלבא

בוהר על פסוק זה נאמר: "בעלה" הוא הקדוש ברוך הוא, שנודע ונאחז בו כל אחד לפי מה שמשער בלבו, ועד כמה שביכולתו להידבק ברוח החכמה. המאמר שלפניו מצטט קטע זה (וירא קג).

Zohar, Vayera 9:153-164 ספר הזוהר, וירא ט:קנ"ג-קס"ד

But of a truth the Holy One makes Himself known to every one according to the measure of his understanding and his capacity to attach himself to the spirit of Divine wisdom; and thus "Her husband is known", not "in the gates" (bishe'arim), but, as we may also translate, "by measure", 'though a full knowledge is beyond the reach of any being

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 2

6 בבחי' יחידה שבנפש

המדרש: הנשמה נקראת בחמישה שמות: נפש, רוח, נשמה, יחידה וחיה. יחידה, "האחת והיחידה", היא כאן בחינת הנשמה שבה מאיר הרצון העליון.

Bereshit Rabbah 14:9 בראשית רבה י"ד:ט'

חמשה שמות נקראו לה: נפש, רוח, נשמה, יחידה, חיה. נפש, זה הדם, שנאמר (דברים יב): כי הדם הוא הנפש. רוח, שהיא עולה ויורדת, שנאמר (קהלת ג): מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה. נשמה, זו האופיה, דברייא אמרין האופיתא טבא. חיה, שכל האברים מתים והיא חיה בגוף. יחידה, שכל האברים משנים שנים והיא יחידה בגוף, הדא הוא דכתיב (איוב לד) אם ישים אליו לבו ונשמתו אליו יאסוף. רבי יהושע בר נחמיה ורבנן. רבי יהושע בר נחמיה אמר: אם ישים אלקים לבו על האדם הזה, רוחו כבר היה בידו, ...

It [man's soul] is called by five names: nefesh (Genesis 2:7), ruah (Ezekiel 37:14), neshama (Genesis 2:7), yehida (Psalms 22:21), haya (Psalms 143:3). Nefesh - this refers to blood, as it is stated: "For blood is the soul [nefesh]" (Deuteronomy 12:23). Ruah - because it ascends and descends, as it is stated: "Who knows the spirit of the sons of man? Does it ascend upward?" (Ecclesiastes 3:21). also means wind, which ascends and descends. Neshama - this refers to man's intellect, as people say: Intellect is good. Haya - because

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

7 כל הנשמה תהלל

הפסוק החותם את ספר תהילים: "כל הנשמה תהלל". כאן הוא מבטא את שבח הנשמה לגדולתו של ה', המתנשאת מעל כל הנבראים.

Psalms 150:6 תהילים קנ"ו:

כל הנשמה תהלל קה הללויה:

.Let every thing that hath breath praise the L-RD. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

13 המאור שבה שהוא הוא עצמותו ומהותו ית' המלוכש בה מחזירו למוטב

על הפסוק "אותי עזבו ואת תורתי לא שמרו" (Jeremiah 16:11), אומר המדרש: הלוואי שעזבו אותי ושמרו את תורתי, שכן מתוך שהיו עוסקים בה, האור שבה היה מחזיר אותם למוטב. אדמו"ר הזקן מזהה את האור הזה עם עצמותו של ה' המלוכש בתורה.

Eikhah Rabbah, Petichta 2 איכה רבה, פתיחתא ב'

... רבי הונא ורבי ירמיה בשם רבי תיא בר אבא אמרי, כתיב (ירמיה טז, יא): ואתי עזבו ואת תורתך לא שמרו, הלוואי אותי עזבו ותורתי שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למוטב. רב הונא אמר למד תורה אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום יום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת אוי להם לבירות מעלפונה של תורה. שמואל תני לה בשם רבי שמואל בר אמי, אימתי המלכות ...

Rabbi Abba bar Kahana began: "Who is the wise man who will understand this..." (Jeremiah 9:11). Rabbi Shimon ben Yoḥai taught: If you have seen towns uprooted from their place in the Land of Israel, know that they did not provide the salaries of the Bible teachers and the Mishna teachers, as it is stated: "For what reason did the land perish.... The L-rd said: Because they have forsaken My Torah" (Jeremiah 9:11-12). Rabbi [Yehuda HaNasi] would dispatch Rabbi Asi and Rabbi Ami to go out and establish [educational pro-grams]

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

14 טוב הוא זיו ואור הגנוז לצדיקים

האור שברא ה' ביום הראשון, שבאמצעותו אפשר היה לראות מסוף העולם ועד סופו, נגזר לצדיקים לעתיד לבוא; והגמרא מוסיפה ש"טוב" פירושו הצדיקים. כאן "טוב" הוא אותו אור גנוז.

Chagigah 12a:10-11 חגיגה י"ב א:י"א

ולמי גנוז — לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר: "וירא אלקים את האור כי טוב, ואין "טוב" אלא צדיק, שנאמר: "אמר צדיק כי טוב". כיון שרצה אור שגנוז לצדיקים שמה, שנאמר: "אור צדיקים ישמח".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

15 לצדיקים שנהגין

בעולם הבא אין אכילה ושתיה; אלא הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. המילים "המתענגים וכו'" מרמזות על כך.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מרגל א בפומיה רב: לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פרה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, שנאמר: "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre

8 ולגדולתו אין חקר

"גדול הוי ומהולל מאוד, ולגדולתו אין חקר". הנשמה מתבוננת בכך שגדולתו של ה' אינה ניתנת למידה ביחס לשום נברא.

Psalms 145:3 תהילים קמ"ה:ג'

גדול ה' ומהלל מאד ולגדלתו אין חקר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 ובכל מאדך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". אדמו"ר הזקן מזהה את "בכל מאודך" עם האהבה החורגת מכוחות הנשמה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 3

10 שאו את ראש

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל... כל זכר לגולגולתם". המאמר הקודם נפתח בפסוק הזה; כאן "הראש" הוא הרצון התחתון, ו"הגולגולת" היא הרצון העליון.

Numbers 1:2 במדבר א:ב'

שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם במספר שמות כל יזכר לגולגולתם:

Take ye the sum of all the congregation of the children of Israel, by their families, by their fathers' houses, according to the number of names, every male, by their polls

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 טעמי תורה לא נתגלו

רבי יצחק שואל: "מפני מה לא נתגלו טעמי תורה?" כאן אדמו"ר הזקן קושר זאת לאחדותה של התורה עם חכמת ה', שהיא למעלה מהבנה גלויה.

Sanhedrin 21b:16 סנהדרין כ"א ב:ט"ז

ואמר רבי יצחק: מפני מה לא נתגלו טעמי תורה? שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן, ונקשל בהן גדול העולם. כתיב: "לא ירבה לו נשים". אמר שלמה: "אני ארבה ולא אסור". וכתיב: "ויהי לעת זקנת שלמה נשיי הטו את לבבו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

12 דאנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא

מתפילתו של אליהו (פתח אליהו): "אתה חכם, אך לא בחכמה ידועה". חכמת ה', שהתורה מאוחדת עמה, אינה חכמה שאפשר לדעת.

Tikkunei Zohar 17b:3-4 תקוני זוהר י"ז ב:ג-ד'

אנת חכים ולא בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיתא. צדק מלכותא קדישא. מאוני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית.

כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

The sceptre shall not depart from Judah, Nor the ruler's staff
from between his feet, As long as men come to Shiloh; And
unto him shall the obedience of the peoples be
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה

”גם חושך אינו חשך בעיניך, והלילה מאיר כיום; החושך הוא כאור”. זו
בחינת קהת, שבה החושך עצמו נעשה אור.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יִחְשֶׁיךָ מִמֶּךָ וְלַיְלָה כִּי־וְיָאִיר כְּחֹשֶׁיךָ כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night
shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 זדונות נעשה כזכיות

ריש לקיש: גדולה תשובה, שעל ידה זדונות נעשים לאדם כזכיות; הגמרא
מסבירה שמדובר בתשובה מאהבה. כאן מתוארת הדרגה הגבוהה ביותר,
קהת.

Yoma 86b:3 יומא פ"ו ב:ג'

אמר ריש לקיש: גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות, שנגאמר:
”שׁוּבוּהָ שְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֹנְיֶךָ”, הא ”עון” — מזיד הוא,
וקא קרי לקה מכשול. איני?! והאמר ריש לקיש: גדולה תשובה
שזדונות נעשות לו כזכיות, שנגאמר: ”וּבְשׁוּב רִשְׁע מִרְשַׁעְתּוֹ וְעָשָׂה
מִשְׁפָּט וְצִדְקָה עָלֵיהֶם (חיה) יִחְיֶה!” לא קשאי: כאן מאהבה, כאן מיראה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסקה 5

23 ובא אהרן ובניו

”ויבא אהרן ובניו בנסוע המחנה והורידו את פרוכת המסך וכיסו בה את
ארון העדות”. זהו חלקם של הכהנים במסעות המשכן, והוא משמש כאן
דגם לעבודתם.

Numbers 4:5 במדבר ד':ה'

וּבָא אֶהֱרֹן וּבְנָיו בְּנֹסֵעַ הַמַּחֲנֶה וַהֲוִידוּ אֶת פְּרוֹכֶת הַמָּסַךְ וְכִסּוּ־בָהּ אֶת אֲרֹן
הָעֵדֻת:

when the camp setteth forward, Aaron shall go in, and his
sons, and they shall take down the veil of the screen, and
cover the ark of the testimony with it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 האומר אין לי אלא תורה

דבריו של רבי יוסי, כפי שהגמרא מבארת אותם: מי שאומר שאין לו אלא
תורה, אפילו תורה אין לו. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שיש
להיאחז בה עצמו, ולא בתורה בלבד.

Yevamot 109b:4-5 יבמות ק"ט ב:ד'-ה'

עֲרַבִּי שְׁלָצִיזֹן — דְּעָבְדִּי שְׁלוֹף דּוּץ. תּוֹקֵעַ עֲצָמוֹ לְדַבֵּר הֶלְכָּה — דִּתְנִיָא,
רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ תוֹרָה — אֵין לוֹ תוֹרָה. פְּשִׁטָא! אֱלָא:
כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ אֱלָא תוֹרָה — אֵין לוֹ אֱלָא תוֹרָה. הָא נָמִי פְשִׁטָא!
אֱלָא דַּאֲפִילוּ תוֹרָה אֵין לוֹ. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב פִּפְא, אָמַר קְרָא:
”וְלִמְדַתֶּם וְעָשִׂיתֶם” — כָּל שֶׁשָּׂנוּ בַּעֲשִׂיָּה יִשְׁנוּ בְלִמְיָדָה, כָּל שֶׁאֵינוּ
בַּעֲשִׂיָּה אֵינוּ בְלִמְיָדָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did
eat and drink" (Exod. xxiv. 11)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

16 ובחנות המשכן

”ובנסוע המשכן יורידו אותו הלוויים, ובחנות המשכן יקימו אותו הלוויים”.
חניית המשכן מתפרשת כירידה שהלוויים מעלים.

Numbers 1:51 במדבר א':נ"א

וּבְנֹסֵעַ הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבְחֲנֹת הַמִּשְׁכָּן יָקִימוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהָזָר
הַקָּרֵב יוֹמֵת:

And when the tabernacle setteth forward, the Levites shall
take it down; and when the tabernacle is to be pitched, the
Levites shall set it up; and the common man that draweth
nigh shall be put to death

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 סוכת דוד הנופלת

”כיום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת”. סוכת דוד הנופלת מסמלת מצב
של ירידה שיש להעלותו.

Amos 9:11 עמוס ט':י"א

כִּי־וְהָיָה אָקִים אֶת־סֹכֶת דָּוִד הַנִּפְלֹת וְגִדְרֹתֶיהָ אֶת־פְּרָצֶיהָ וְהִרְסֹתֶיהָ
אָקִים וּבְנִיתֶיהָ כִּי־מִי עוֹלָם:

In that day will I raise up The tabernacle of David that is fall-
en, And close up the breaches thereof, And I will raise up his
ruins, And I will build it as in the days of old

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 רגליה יורדת

”רגליה יורדות מוות”. הפסוק מובא לצד סוכת דוד הנופלת כדי לתאר עד
היכן מגיעה הירידה.

Proverbs 5:5 משלי ה':ה'

רַגְלֶיהָ יִרְדּוּת מוֹת שְׁאֹל צַעֲדֶיהָ יִתְמָכוּ:

Her feet go down to death; Her steps take hold on the
nether-world

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 ותשליך במצולות ים

”ישוב ירחמנו יכבש עוונותינו, ותשליך במצולות ים כל חטאותם”.
אדמו"ר הזקן קושר זאת לגרשון, להכנעת הרע ולסילוקו.

Micah 7:19 מיכה ז':י"ט

יָשׁוּב יִרְחָמֵנוּ יִכְבֹּשׂ עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בַּמַּצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאוֹתֵם:

He will again have compassion upon us; He will subdue our
iniquities; And Thou wilt cast all their sins into the depths of
the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 ולו יקהת עמים

ברכת יעקב ליהודה: ”לא יסור שבט מיהודה... ולו יקהת עמים”. את השם
קהת דורשים על פי ”יקהת”, שפירושו ”קִיבוּץ”.

Genesis 49:10 בראשית מ"ט:י'

לֹא־יִסּוֹר שִׁבְט מִיְהוּדָה וּמַחֲקֵק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי־יָבֹא שִׁילָה וְלוֹ יִקְהַת
עַמִּים:

25 אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו

"אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי ואל חדר הורתי". אדמו"ר
הזקן מדגיש את המילים "אחזתיו": האחזיה היא בה' עצמו.

Song of Songs 3:4 שיר השירים ג':ד'

כְּמַעַט שֶׁעָבַרְתִּי מֵהֶם עַד שֶׁמָּצֵאתִי אֶת שְׁאֵהָבָה נַפְשִׁי אֶחְזֹתִיו וְלֹא אֶרְפְּנוּ
עַד־שֶׁהֵבִיאתִיו אֶל־בֵּית אִמִּי וְאֶל־חֶדֶר הוֹרְתִי:

Scarce had I passed from them, When I found him whom my
soul loveth: I held him, and would not let him go, Until I had
brought him into my mother's house, And into the chamber
of her that conceived me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 דלית מחשבה תפיסא ביי

תפילתו של אליהו בהקדמה לתיקוני זוהר: "לית מחשבה תפיסא בך כלל".
משום כך, האחזיה בה' עצמו אינה יכולה להתגלות כשלעצמה בכוחות
הנפש.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תקוני זוהר י"ז א:י-י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה
תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר
ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין.
ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון
ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין
עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daf Shevui (CC0); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/2/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק